

Потоцька Ю.І.

кандидат філософських наук, доцент
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

ЕВОЛЮЦІЯ ФУНКЦІОНАЛІСТСЬКИХ ІДЕЙ ЩОДО ПРОЦЕСУ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Функціоналізм, поряд з федералізмом є класичним підходом до вивчення регіональної інтеграції у післявоєнній Європі. Функціоналістська думка віддавала пріоритет не політичним чинникам, а соціально-економічним потребам учасників інтеграції.

Основоположник функціоналізму Д. Мітрані вважав доцільним створювати інтернаціональні організації між двома і більше країнами для розв'язання конкретних проблем. Чіткий раціональний поділ функціональних сфер і секторів має запобігти конфліктам між державами. З точки зору розглядуваного підходу, функціональне співробітництво починається зі складання відповідних планів і завдань, використання наявних можливостей для ведення спільної діяльності або просування певних інтересів. При цьому одна функція породжує іншу. Необхідно створювати відповідні інститути, здатні виконати доручення щодо управління ресурсами, боротьби з безробіттям, охорони здоров'я тощо. Згодом виникають яруси функціональних організацій, навіть світового масштабу. Взагалі регіональна інтеграція має бути заснована не на географічних принципах, а у функціональних зонах, в яких здійснюється спільне розв'язання соціальних, економічних або технологічних проблем [3].

Теорія неофункціоналізму розвинула і скоригувала ці ідеї. Вона визнала важливість політичного чинника в процесі інтеграції. Головне значення все ж таки віддавалося економічним інтересам, але підкреслювалося, що економічні рішення завжди набувають політичного значення. Ще однією характерною рисою неофункціоналізму стає акцент на ролі еліт. Так Е. Хаас вважав, що інтеграція відбувається через взаємодію впливових соціально-політичних груп інтересів і залежить від вигоди, яку вони отримують. Інтеграція має бути економічно виправданою. Вона розвивається, насамперед, у тих секторах, де може дати відчутний результат (наприклад, у сфері енергетики).

Ідея «перетікання» (spillover) є однією з центральних у неофункціоналізмі. Вона цілком відповідає функціоналістській парадигмі. Процес «перетікання» обумовлений тим, що досягнення певної мети забезпечується за допомогою дій, які, в свою чергу, потребують додаткових кроків і так далі. Через це інтеграція поширюється на нові сфери суспільно-економічного життя та якісно розвивається, переходячи до вищих форм.

Концепція «перетікання» пояснює логіку європейської інтеграції, тобто поетапне переростання зони вільної торгівлі в митний союз, спільний ринок, економічний і валютний союз. Економічна інтеграція веде до розвитку інтеграції політичної.

Неофункціоналізм відіграв велику роль в усвідомленні інтеграційних процесів. Наприкінці ХХ ст. здобула популярність теорія багаторівневого управління, запроваджена Г. Марксом. Її можна вважати саме продовженням ідей неофункціоналізму, хоча існує думка, що вона містить принципово нові положення [2].

Відповідно до теорії багаторівневого управління ЄС є політичним утворенням, де влада розпорощена між різними рівнями. Причому у центр уваги дослідників потрапив субнаціональний рівень інтеграції. Підкреслюється, що інтегруючись у спільний простір, держави передають частину повноважень не тільки наддержавним інститутам, але і на нижчі щаблі – структурам локальної влади.

Слід зауважити, що теоретики багаторівневого управління часто уникають чіткого визначення рівнів інтеграції та їхньої кількості. На їхню думку, велику роль відіграють різноманітні групи інтересів та неієрархічні зв'язки між акторами інтеграційних процесів.

У теорії багаторівневого управління застосовано мережевий підхід, який ще у 60 – 70-ті рр. ХХ ст. використовували у політичних дослідженнях. Політична мережа – це сукупність відносно стабільних неієрархічних відносин між різноманітними, залежними один від одного акторами, які мають загальний політичний інтерес і обмінюються ресурсами для досягнення певних цілей [1]. Усі організації, котрі утворюють політичну мережу, виграють від співробітництва, незалежно від власних потенціалів, оскільки отримують різноманітні ресурси, яких були б позбавлені за її межами (так звана «win-win situation»).

У цілому функціоналістська парадигма не дозволяє редукувати міжнародну інтеграцію до зовнішньополітичних сценаріїв. Інтеграція – це багаторівневий процес, занадто складний, щоб описувати його у термінах класичної теорії міжнародних відносин. З цієї точки зору функціоналістський підхід залишається перспективним для аналізу будь-яких інтеграційних об'єднань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Саворская Е. В. Политические сети в многоуровневом управлении ЕС [Электронный ресурс] / Е. В. Саворская. – Режим доступа : http://www.unn.ru/pages/issues/vestnik/99999999_West_2012_4/61.pdf.

2. Чихарев И. А. Понятие и основные концепции многоуровневого управления в мирополитическом дискурсе [Электронный ресурс] / И. А. Чихарев, М. А. Рамонова. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-i-osnovnye-kontseptsii-mnogourovneвого-upravleniya-v-miropoliticheskom-diskurse>.

3. Шерьязданова К. Г. Современные интеграционные процессы [Электронный ресурс] / К. Г. Шерьязданова. – Режим доступа : <http://proftests.ru/lib/i2/>.